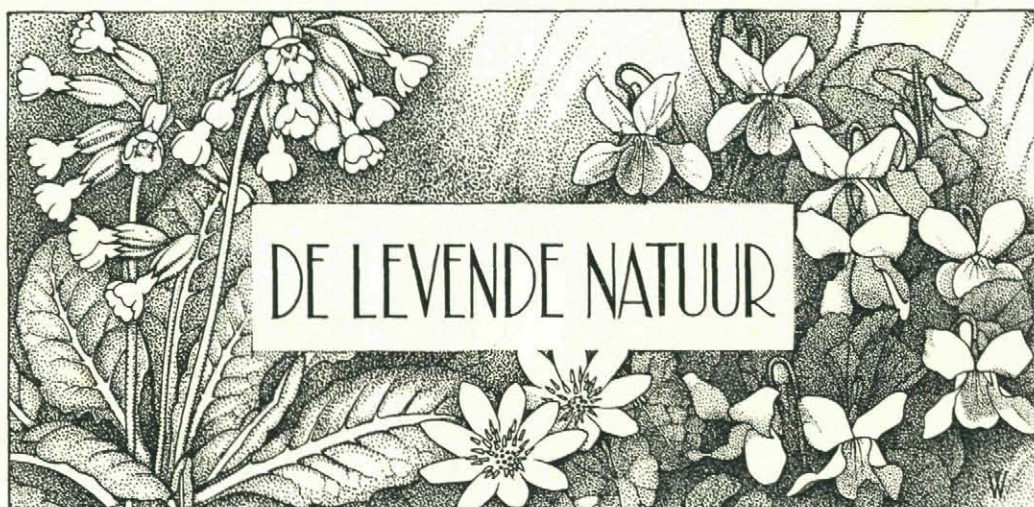

NEDERLANDS TIJDSCHRIFT VOOR VELDBIOLOGIE
OPGERICHT DOOR E. HEIMANS, J. JASPERS jr EN JAC. P. THIJSSSE

WAARNEMINGEN BETREFFENDE DE BLAUWE EN DE GRAUWE KIEKENDIEF OP AMELAND IN 1955 EN 1956

J. D. G. PEEREBOOM VOLLER.

Wanneer men het voorrecht geniet in het voorjaar een vakantie op Ameland door te brengen, dan kan men er zeker van zijn dagelijks verscheidene exemplaren te zien van de drie in Nederland als broedvogel voorkomende kiekendiefsoorten, met name de Bruine (*Circus aeruginosus*), de Grauwe (*Circus pygargus*) en de Blauwe kiekendief (*Circus cyaneus*).

Aangezien onze waarnemingen zich in hoofdzaak richtten op de beide laatste soorten omdat zij uiterlijk — vooral wat de vrouwelijke exemplaren betreft — zo moeilijk van elkaar te onderscheiden zijn en bovendien de Blauwe kiekendief tot een onzer meest zeldzame broedvogels behoort.

laten wij de Bruine kiekendief verder geheel buiten beschouwing.

Helaas waren wij beide keren te laat om nog iets te kunnen waarnemen van de, in vele vogelboeken hoog geprezen baltsvluchten van de beide kiekendiefsoorten, die een inleiding vormen tot de keuze van de nestplaats, de nestbouw en de voortplanting.

Toen wij op Ameland kwamen bevatten de nesten reeds eieren (de broedtijd van beide soorten begint normaliter medio mei). De exemplaren, die wij van beide soorten boven de weilanden en door de duinpannen zagen jagen, waren derhalve in hoofdzaak mannelijke. Bij dit jagen op

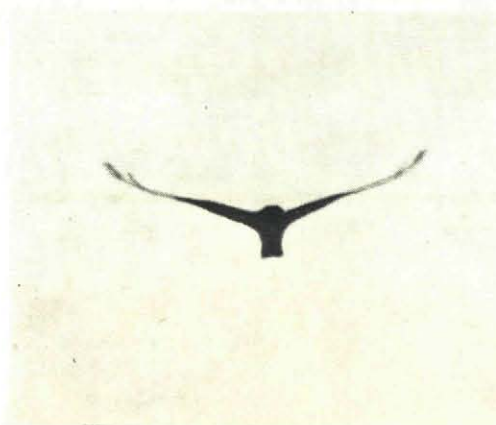

Fig. 1. *Het vliegbeeld van de Blauwe kiekendief lijkt op een accolade. Ameland, 5 juni 1955. Foto Peereboom Voller.*

prooi vliegen ze, of beter gezegd, zweven ze, soms iets schommelend, laag boven de grond, meestal slechts enkele decimeters boven de toppen van de Duindoorns, waarmee de duinpannen veelal zwaar begroeid zijn. Zij volgen in hun zweefvlucht, waarbij de vleugels slechts af en toe even worden bewogen, elk terrein-oneffenheid, zich telkens verheffend als een duinrug zulks noodzakelijk maakt, ongeveer op dezelfde wijze, als men op zee wel een stormvogel laag over het water kan zien zeilen en zich telkens verheffen als een golf dat vereist. Overigens kunnen zij ook bijzonder hoog vliegen en tijdens hun baltsvluchten, bij het overgeven en overnemen van prooi en wanneer ze, tijdens het overvliegen van de desbetreffende broedgebieden, door Wulpen, Kieviten of Scholeksters worden aangevallen, bijzondere staaltjes van vliegvaardigheid en -acrobatiek aan de dag leggen.

Hun vliegbeeld is sierlijk en lijkt op een accolade. De uiteinden van hun vleugels zijn enigszins naar boven omgebogen en doen denken aan de buitenwaarts gebogen

vingers van een bevallige kraton-danseres (fig. 1 en 2).¹⁾

De mannetjes van beide soorten zijn na enige oefening, zelfs — als zij niet te ver verwijderd zijn — met het blote oog, vrij gemakkelijk van elkaar te onderscheiden. De bovendelen van de Blauwe kiekendief zijn egaal blauw-(parel)grijs van kleur, buik en broek zijn ongestreept wit, terwijl een grote, helderwitte vlek op de stuit voorkomt. Daarentegen is de Grauwe kiekendief veel donkerder, meer asgrijs van kleur. Over de vleugels loopt een zwarte streep, die ook aan de onderzijde zichtbaar is. Buik en broek zijn bruin gestreept en de stuitvlek is kleiner en niet helderwit, maar grijsachtig. Voorts is de Blauwe kiekendief plomper, zwaarder gebouwd; de vleugels zijn breder en evenals de staart korter dan die van de Grauwe kiekendief. Deze laatste maakt een slankere indruk.

Dit laatste verschilpunt geldt eveneens voor de vrouwelijke exemplaren, doch wat de kleur betreft lijken deze zeer veel op elkaar. Onderscheid op kleur is slechts mogelijk, als men het geluk heeft de vogels van zeer dichtbij te observeren. De wijfjes van beide soorten zijn donkerbruin met een lichtere, sterk bruin gestreepte borst en buik en beide vertonen zij een witte stuitvlek. Slaat men de vogels wat langer gade, dan vallen toch wel enige verschillen op. Borst en buik van de vrouwelijke Blauwe kiekendief zijn nl. bleek geel-bruin, sterk gestreept met donkerbruin, zodanig, dat het kleurverschil in bruin sterk geprononceerd is. De onderdelen van de vrouwelijke Grauwe kiekendief zijn eveneens sterk gestreept lichtbruin doch deze lichtbruine kleur is donkerder dan bij de vrouwelijke Blauwe kiekendief, zodat de nuance in

1) De illustraties zijn vervaardigd naar zwart-wit afdrukken van kleuren-negatieven.

bruin veel minder opvallend is. Bovendien is de stuitvlek van de vrouwelijke Blauwe kiekendief groter en witter dan die van de vrouwelijke Grauwe kiekendief, welke een meer grijs-witte indruk maakt.

Alleen het vrouwtje broedt. Daarom ziet men vrouwelijke exemplaren in de broedtijd slechts bij uitzondering jagen. Dan fourageert het mannetje en voorziet zichzelf en het broedende vrouwtje van voedsel. Hij krijgt het eerst recht druk, als de jongen geboren zijn. Pas als de jongen ouder zijn en het donskleed door veren wordt verwisseld, kan het vrouwtje mee op jacht. Dan verlaten — tijdens de afwezigheid van het vrouwtje — deze oudere jongen het nest en zoeken dekking onder het struikgewas in de directe omgeving daarvan. Zij verzamelen zich weer in het nest teneinde te worden gevoederd of, bij slecht weer en bij het invallen der duisternis, om door de moedervogel onder de vleugels te worden gekoesterd.

Het mannetje brengt de prooi niet op het nest. Zodra het eerste ei is gelegd, vermijdt het mannetje het nest zoveel mogelijk, om er niet de aandacht op te vestigen. (Het is daarom praktisch niet mogelijk het mannetje fotografisch onder schot te krijgen.) De prooi wordt in de lucht door het mannetje aan het vrouwtje overgegeven.

Dit overgeven en overnemen van de prooi hebben wij in 1952 op Texel, tijdens waarnemingen bij een nest van een Grauwe kiekendief, meermalen bijzonder goed kunnen volgen. De prooi-overname bij de Blauwe kiekendieven op Ameland komt, voorzover wij konden nagaan, geheel hiermede overeen. Het ging als volgt in zijn werk.

Het mannetje kwam met prooi aanvliegen. In de buurt van het nest gekomen, maakte hij zijn aanwezigheid bekend met een zacht „kuk-kuk“-geluid. Het vrouwtje strekte de

Fig. 2. *Vliegbeeld van de Blauwe kiekendief, ♀. Ameland, 1 juni 1956. Foto Peereboom Voller.*

hals, wierp zich met een schelle kreet „pieuw“ vanaf het nest in de lucht en vloog naar het mannetje toe. Dicht bij hem gekomen, zorgde zij ervoor onder en iets achter hem te blijven. Dan liet hij wederom zijn zachte waarschuwingskreet horen, strekte een klauw, waarin de prooi gevat was, uit en liet los. Het vrouwtje wentelde zich, steeds „pieuw“ roepend, op haar rug en ving de prooi met haar klauwen op.

Niet altijd geschiedde het overnemen op dezelfde wijze. Soms vloog zij normaal onder het mannetje en ving zij de prooi zonder zich op haar rug te wentelen, andermaal nam zij de prooi over uit de klauwen van het mannetje. Vermoedelijk zijn de weersomstandigheden mede bepalend voor de wijze van prooi-overname. Bij harde wind kan men zich verlustigen in de meest halsbrekende staaltjes van lucht-acrobatiek, waarbij de beide vogels soms verscheidene tientallen meters „vallen“. Ofschoon wij bij herhaling getuige waren van dit schouwspel, hebben wij niet éénmaal kunnen constateren, dat het vrouwtje misgreep.

Voordat de eieren uitkwamen en er dus

Fig. 3. *Op een kleine open plek tussen de Duindoorns lagen op wat strootjes in een ondiep kuiltje de vier blauwig-witte eieren van de Blauwe kiekendief. Ameland, 24 mei 1955. Foto Peereboom Voller.*

nog geen jongen te voeren waren, vloog zij met de overgenomen prooi naar een duintopje, om die daar te verorberen. Meestal zette het mannetje zich, na zich van zijn taak te hebben gekweten, eveneens op een verhevenheid in de buurt om uit te rusten. Later, toen er jongen waren, werd de prooi door het vrouwtje naar het nest gebracht, waarbij opviel, dat de prooi altijd onthoofd was. Zolang de jongen nog zeer klein waren werd de prooi door de moedervogel in zeer kleine stukjes gescheurd en heel voorzichtig met de snavel aangeboden. Bij het vorderen van de leeftijd der jongen werden de stukken groter. Soms hadden ze dusdanige afmetingen,

dat de gulzige jongen ze ternauwernood door hun keelgat konden krijgen. Zodra de veren bij de jongen zichtbaar werden, verliet het vrouwtje af en toe het nest, teneinde op een duintop in de buurt daarvan op het mannetje te wachten.

De prooi bestaat in het algemeen uit kleine zoogdieren (vooral Veldmuizen), kleine zangvogels (Grasmussen, Graspiepers, Leeuweriken), reptielen (hagedissen en kikvorsen) en insecten, maar ook jongen en eieren van grotere vogels. Volgens verschillende Engelse ornithologen slaan Blauwe kiekendieven zelfs Meerkoeten en vogels van overeenkomstige grootte. In 1955 stootten wij op Ameland twee Grauwe kiekendieven op van een konijnkadaver.

Het nest van beide kiekendiefsoorten is aanvankelijk klein en onbeduidend; het bestaat uit een ondiep kuiltje, belegd met strootjes, halmpjes en takjes. Tijdens het broeden en het verzorgen van de jongen wordt het nest vergroot en kan het uitgroeien tot een ware horst. Hierin wordt ongeveer medio mei het eerste ei gelegd. Het totaal aantal eieren bedraagt 3—5 (fig. 3). Legsels van 7 eieren, zoals van de hierboven vermelde Grauwe kiekendief op

Fig. 4. *Donsjongen van Blauwe kiekendief. Dons bruingrijs; tong rood. Ameland, 10 juni 1956. Foto Peereboom Voller.*

Fig. 5. Zeventallig legsel van *Gauwe kiekendief* tussen *Kruipwilg* en *Struikheide*. Texel, 2 juni 1952. Foto Peereboom Voller.

Texel, zijn zeldzaam (fig. 5). De eieren worden gelegd met tussenpozen van ongeveer 24 uur. Betreft het grote legsel, dan worden, nadat het vierde of vijfde ei gelegd is, de tussenpozen langer, soms wel 3 of 4 dagen. Zoals bij alle roofvogels, begint het vrouwtje met broeden, zodra het eerste ei gelegd is. De broedduur is ongeveer 28 dagen. Bij een nest met 6 jongen kan het derhalve voorkomen, dat het eerste het laatstgeboren jong 8 of 9 dagen in leeftijd verschillen, hetgeen in de vogelwereld een zeer groot verschil is. Een en ander is dan ook duidelijk merkbaar aan de graad van ontwikkeling, waarin elk der jongen zich bevindt (fig. 6 en 7). Het onvermijdelijk gevolg hiervan is, dat bij grote legsel de jongstgeborenen maar

al te vaak in de verdrukking komen en de dupe worden van de veel sterkere oudsten uit het nest. De moedervogel is niet meer in staat aan alle jongen hun rechtmatig aandeel in de prooi te geven. Tijdens het voeren zijn de sterke oudsten altijd haantje de voorste en verdringen de jongsten, die soms in het geheel niet aan de beurt weten te komen en dientengevolge steeds meer verzwakken en verkommeren. Tenslotte vallen zij ten offer aan de strijd lust en de honger van hun oudere broeders en zusters. Dit kannibalisme was duidelijk waarneembaar bij het reeds eerder genoemde nest van *Circus pygargus* op Texel. Van de 7 jongen zijn er uiteindelijk maar 4 uitgevlogen.

Zowel de eieren van de Blauwe, als die van de *Gauwe kiekendief* zijn blauwig- of groenig-wit van kleur. De eieren van de *Gauwe kiekendief* zijn ronder en kleiner dan die van de *Blauwe kiekendief*, welke laatste een meer lange ovale vorm hebben. In 1955 vonden wij op Ameland 5 nesten van de *Blauwe kiekendief*, bevattende resp. 4, 5, 2, 3, 2 eieren, en van de *Gauwe kiekendief* slechts 1 nest met 3 eieren.

Tijdens ons bezoek aan Ameland in 1956

Fig. 6. Donsjongen van *Gauwe kiekendief*. Dons helder grijs; tong donkerpaars. Texel, 16 juni 1952. Foto Peereboom Voller.

vonden wij 3 nesten van de Blauwe kiekendief. Later vernamen wij, dat nog een vierde nest van deze soort werd gevonden. Om voor de hand liggende redenen noemen wij liever geen bijzonderheden omtrent vindplaats e.d. en nummeren ze, om de gedachten te bepalen, liever Bk I, Bk II en Bk III. De nesten Bk I en Bk II bevatten elk 3 eieren, terwijl nest Bk III 4 jongen en 1 ei bevatten. Van de *Grauwe kiekendief* vonden wij eveneens 3 nesten, met resp. 3, 2 en 4 eieren, welke wij gemakshalve Gk I, Gk II en Gk III zullen noemen. De lengte van de in 1956 gevonden eieren

van beide soorten werd door ons gemeten, met het ondervolgend resultaat:

Blauwe kiekendief

Nest	Aantal eieren	Lengte ei in mm
Bk I	3	43
		45
		47
Bk II	3	44
		44
		45
Bk III	4 jongen 1	46
		46

Grauwe kiekendief

Nest	Aantal eieren	Lengte ei in mm
Gk I	3	38
		39
		40
Gk II	2	40
		40
Gk III	4	40
		40
		41

Fig. 7. *Grauwe kiekendief* ♀, bezig met het verdelen van de prooi. Gulzig strekken de jongen hun halzen. In het nest bevinden zich twee eieren, die nog uit moeten komen. Zoals de foto toont, reiken bij de *Grauwe kiekendief* de vleugelpunten praktisch tot aan het staarteinde; bij de *Blauwe kiekendief* is dit niet het geval (vgl. fig. 8). Texel, 16 juni 1952. Foto Peereboom Voller.

Ten aanzien van nest Bk III konden wij, naast de grotere lengte van het zich daarin bevindende ei, en naast het agressieve gedrag van de betreffende moedervogel (waarover later), nog twee kenmerkende factoren constateren, die onomstotelijk vaststelden, dat het door ons gevonden nest aan een *Blauwe kiekendief* toebehoorde. Het donskleed der jongen was nl. bruin-grijs en het inwendige van hun bek rood van kleur. Dit in tegenstelling met de jongen van de *Grauwe kiekendief*, waarvan het dons licht-(helder)grijs en de tong donker-violet gekleurd is, zoals wij meer-

malen hebben kunnen constateren (fig. 4 en 6). Deze twee verschilpunten worden door Dr. K. Heinroth („Mittel-Europäische Vogelwelt“, Kronen-Verlag Erich Cramer — Frankfurt/M, 1952) o.m. als kenmerkend vermeld ten aanzien van de Blauwe en Grauwe kiekendieven.

Zijn de jongen groter en is het dons vervangen door het verenpak, dan zijn de onderdelen van de jonge Blauwe kiekendieven (beide geslachten) bruin gestreept en die van de Grauwe kiekendieven ongestreept.

Ten aanzien van het gedrag van de Blauwe kiekendief zegt D. A. Bannerman in zijn „The birds of the British Isles“ (Vol. 5, Oliver and Boyd, Edinburgh, London 1956) o.a. het volgende:

„While rather silent at other times, these hawks are often very noisy about the nest. The note most frequently heard during the breeding season is the female's mew — a much higher pitched sound than that of the buzzard — which may be rendered as „pee-ah, pee-ah“. Each note lasts about three-quarters of a second, and is repeated at intervals of about two seconds“.

Wij zijn in staat deze waarneming ten volle te onderschrijven en zijn zo vrij onze aantekeningen d.d. 1 juni 1956 van onze persoonlijke observaties terzake hieronder in extenso te laten volgen. Zij betreffen het vinden van nest Bk I:

„Wij liepen langs een zandpad, toen onze aandacht werd getrokken door een luid en scherp, doordringend „pieuw-pieuw-pieuw“, dat uit de wilde vegetatie van Duindoorns scheen te komen. Na enige tijd stilte herhaalde dit geluid zich, nu eens 3 maal, dan weer 2 of 4 maal achtereenvolgend, steeds afgewisseld met een kortere of langere periode van stilte.

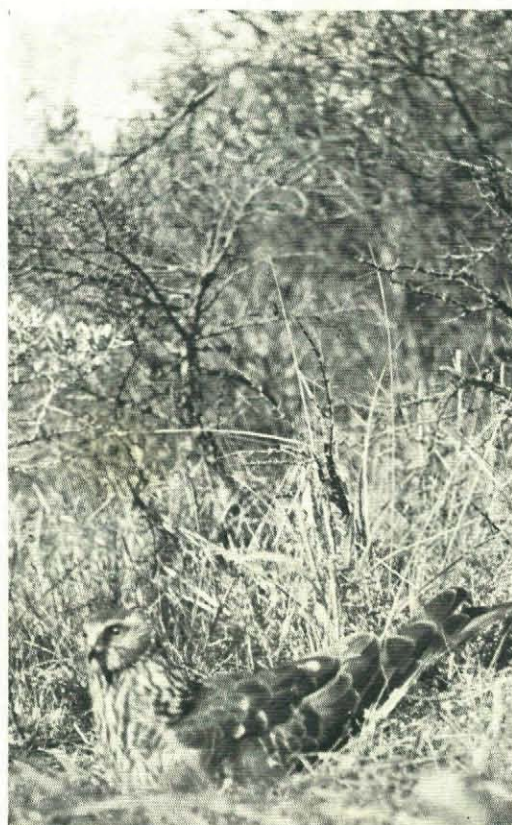

Fig. 8. De hoogst agressieve eigenaresse van het nest Bk I. Let op de fraaie tekening en de markante kop met de felle gele ogen en de „uilesluier“. Zoals alle Blauwe kiekendieven op Ameland broedt dit vrouwtje tussen bijna manshoge Duindoorns. Ameland, 6 juni 1955. Foto Peereboom Voller.

Veronderstellend, dat het een jonge vogel betrof, liepen wij in de richting van het geluid, telkens voortgaande, wanneer de vogel riep en stilstaand tijdens een periode van stilte. Het scheen ons toe, alsof de afstand tot de oorsprong van het geluid nauwelijks korter werd, derhalve alsof het een vogel betrof, die door de Duindoorns voor ons wegliep. Tenslotte versnelden wij onze pas en plotseling vloog op enkele meters

vóór ons een kiekendief uit de Duindoorns, die onmiddellijk de aanval op ons opende".

Wat kan de reden zijn voor dit roepen op het nest. In geen der ons ter beschikking staande boeken wordt een suggestie terzake vermeld. Kan het zijn, dat het vrouwtje honger had, doch dat de broeddrijfsterker was dan de honger, zodat zij het mannetje wilde beduiden haar voedsel te verschaffen.

Voor de determinatie van de kiekendiefsoort is het gedrag van de vogels, wanneer het nest wordt bedreigd, zeer belangrijk, zo niet bepalend. O.i. wordt in de meeste vogelgidsen hieraan te weinig aandacht besteed. Slechts Bannerman vermeldt ten aanzien van de Blauwe kiekendief:

"Both birds are often very bold and aggressive at the nest, stooping time and again at the trespasser".

Onze eigen waarnemingen wijzen uit, dat alle Blauwe kiekendieven — althans op Ameland — agressief zijn, het ene paartje meer dan het andere, terwijl de Grauwe kiekendieven, zo zij niet bij uitzondering zeer hoog boven het nest blijven cirkelen,

Fig. 9. De prachtige kop van de Blauwe kiekendief, ♀. Foto Peereboom Voller.

vluchten en zich voorlopig niet meer laten zien.

Ter demonstratie van de moed en de mate van agressiviteit — de eigenaars van nest Bk I waren de meest agressieve, die wij hebben geobserveerd — vervolgen wij onze hierboven aangehaalde aantekeningen:

„Het „pie-uw-pie-uw“-geroep was geëindigd en gewijzigd in de alarmroep „tjek-kek-kek-kek-kek-kek“. Telkens nam ze hoogte en stootte vervolgens, steeds roepend, op ons, waarbij ze telkens zó dicht langs onze hoofden scheerde, dat de luchtverplaatsing, veroorzaakt door haar grote vleugels, duidelijk voelbaar was. Ineens wijzigde zich haar tactiek en zette zij zich neer op een duintopje nog geen 15 meter van ons af en opnieuw begon ze „ie-uw, ie-uw, ie-uw“ te roepen, zachter ditmaal en enigszins klagelijk, naar het ons voorkwam. Plotseling was het mannetje in de lucht. Waar het vandaan kwam, hebben wij niet kunnen constateren. Het vrouwtje zette opnieuw de aanval op ons in, thans bijgestaan door het mannetje. Het was een indrukwekkend gezicht, zoals ze daar kwamen aangesuisd, de machtige vleugels wijd uit, aan de uiteinden enigszins naar boven omgekruld, de klauwen gestrekt naar omlaag, een aanblik om nimmer te vergeten. Opvallend was, dat het vrouwtje de grootste moed opbracht. Telkens moesten we bukken om haar klauwen en vleugels te ontgaan. (Vermoedelijk was dit hetzelfde, hoogst agressieve vrouwtje, dat in 1955 haar nest op een plaats had, ongeveer 2 km verder oostwaarts gelegen, en het toen presteerde haar klauwen in onze alpino te zetten en er bijna mee vandoor te gaan, terwijl wij bezig waren, op circa

Fig. 10. *Gauwe kiekendief* ♀ met haar jongen op Texel gefotografeerd. Deze kiekendief-soort houdt van een meer open nest. In dit geval was het een grote horst, gebouwd tussen *Struikheide* en *Kruipwilg*. Texel, 21 juni 1952. Foto Peereboom Voller.

OVERZICHT VAN DE VERSCHILLEN TUSSEN DE BLAUWE EN DE GRAUWE KIEKENDIEF.

Blauwe kiekendief (*Circus cyaneus*)

Mannetje

Kleur: blauw-(parel)grijs.
Geen zwarte vleugelstreep.

Buik en broek ongestreept wit.
Grote, helderwitte vlek op stuit.
Zwaarder, plomper bouw.
Kortere, bredere vleugels en staart (vleugelpunten reiken **niet** tot staarteinde).

Vrouwtje

Kleur: bovendelen donkerbruin.
Sterk gestreepte, **bleek geelbruine** onderdelen (verschil tussen lichte en donkere kleuren bruin sterk geprononceerd).
Grote helderwitte vlek op stuit.
Kortere, bredere vleugels en staart (vleugelpunten reiken **niet** tot staarteinde).

Onvolwassen exempl. (beide geslachten)

Geheel als volwassen vrouwtje (onderdelen gestreept).

Donsjongen

Kleur dons: bruin-grijs.
Tong rood.

Eieren

Meestal 3—5 (blauwig wit).
Langer en meer ovaal.
Gem. lengte: 44,86 mm.

Geluid

Alarmroep: hoog kekkerend „kek-kek-kek-kek-kek-kek” van het vrouwtje; op het nest „pie-uw”. Alarmroep van het mannetje zachter „kuk-kuk-kuk”.

Gedrag bij het nest

Beide geslachten verdedigen het nest; de mate van agressiviteit hangt af van het individu.

Speciaal voor Ameland geldt:

Plaatsbepaling nest

Duindoorn-vegetatie.

Grauwe kiekendief (*Circus pygargus*)

Mannetje

Kleur: asgrijs.
Smalle zwarte vleugelstreep, die ook aan de onderzijde zichtbaar is.
Buik en broek bruin gestreept.
Grijsachtige, inplaats van witte stuit.
Slanker bouw.
Langere, smallere vleugels en staart (vleugelpunten reiken tot staarteinde).

Vrouwtje

Kleur: bovendelen donkerbruin.
Sterk gestreepte lichtbruine onderdelen (verschil tussen lichte en donkere kleuren bruin veel minder opvallend).
Kleinere, vuil-witte vlek op stuit.
Langere, smallere vleugels en staart (vleugelpunten reiken tot staarteinde).

Onvolwassen exempl. (beide geslachten)

Bovendelen als volw. vrouwtje, doch onderdelen ongestreept.

Donsjongen

Kleur dons: licht-(helder)grijs.
Tong donkerpaars.

Eieren

Meestal 3—5 (blauwig wit).
Korter en rond-ovaal.
Gem. lengte: 39,78 mm.

Geluid

Knorrig: „kik-kik-kik-kik-kik”, hoger van toon dan van Blauwe kiekendief, maar zachter en minder nerveus.

Gedrag bij het nest

Het vrouwtje vlucht, indien het nest bedreigd wordt, of blijft op grote hoogte boven het nest rondcirkelen.

Plaatsbepaling nest

Kruipwilg-vegetatie.

20 meter van het nest onze schuiltent op te zetten). Het mannetje attaqueerde ook, maar bleef iets hoger vliegen. m.a.w. hij beëindigde zijn duikvlucht eerder dan het vrouwtje. Zijn alarmroep was minder krachtig en luid en veel minder schel dan die van het vrouwtje, ongeveer zo: „kuk-kuk-kuk”. Opmerkelijk is bij de Amelandse Blauwe en Grauwe kiekendieven het verschil in terreinkeuze bij de plaatsbepaling van het nest. De Blauwe kiekendief op Ameland blijkt een bijzondere voorkeur te koesteren voor een duindoorn-omgeving, m.a.w. een bepaalde gebondenheid met de duindoorn-vegetatie aan de dag te leggen. Alle nesten van *Circus cyaneus*, die wij tot dusver — zowel in 1955 als in 1956 — op Ameland hebben gevonden, lagen tussen de Duindoorns, of in de directe omgeving daarvan (fig. 9). In tegenstelling hiermede

waren alle door ons gevonden nesten van de Grauwe kiekendief omgeven door Kruipwilgen (fig. 10).

Een resume van de verschillen tussen beide soorten geeft de tabel op pag. 10. Volgens mededeling van de Nederlandse sectie op het jongste congres van het Comité International pour la Préservation des Oiseaux te Beetsterzwaag wordt het aantal, als broedvogel in Nederland voorkomende Blauwe kiekendieven, geschat op 15 tot 20 paren.

Indien deze schatting juist is, toont het aantal in 1955 door ons gevonden nesten (5) aan, dat gedurende genoemd jaar minstens 25% van het totaal aantal Blauwe kiekendieven op Ameland heeft gebroed, terwijl uit het aantal in 1956 gevonden nesten (3) blijkt, dat dit jaar 15% van het totaal aantal van deze kiekendieven op dit eiland broedde.

VEGETATIEBEELD VAN EEN BRABANTS HEIDERESTANT

J. G. R. WARTENA.

(afdeling Natuurbescherming en Landschap van het Staatsbosbeheer)

Ten westen van het dorp Zundert in West-Brabant ligt een restant van de eertijds uitgestrekte heide- en veengebieden in deze streken. Dit terrein is bekend onder de naam „Ketelmeren” en beslaat een oppervlakte van ca. 45 ha. (fig. 1). De heidevegetaties groeien er op de hellingen van een oud beekdal, waardoor de Bijloop stroomt. Deze loop is een zijtak van de Weerijbeek en is reeds lang door de mens beïnvloed. Hij heeft dan ook meer weg van een sloot dan van een echte beek. Vroeger schijnt dit stroompje gebruikt te zijn als turfvaart. Tegenwoordig dient het

om ontginningswater in de meer noordelijk gelegen moerassen van de „Lokker” af te voeren. Het voedselrijke water heeft de vegetaties van de beide oevers sterk beïnvloed. Naast een brede strook van het hier van nature voorkomende Pijpestrootje (*Molinia coerulea*) treft men er uitgestrekte vegetaties aan van Pluimstruisriet (*Calamagrostis canescens*) met o.a. Waternavel (*Hydrocotyle vulgaris*) en Biezekoppen (*Juncus conglomeratus*). Plaatselijk vindt men er bossages van Grauwe en Geoorde wilg (*Salix cinerea* en *S. aurita*).